

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: DUMINEC'A.

<p>PRETIULU ABONAMENTULUI.</p> <p>Pentru Austro-Ungari'a: Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr. Pentru Romani'a si strainetate: Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.</p>	<p>PRETIULU INSERTIUNILORU:</p> <p>Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.; si mai sus 5 fl v. a</p>	<p>Correspondentiele sè se adreseze Redactiunei „BISERIC'A si SCÓL'A.“ Èr banii de prenumeratiune la TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD.</p>
---	--	--

INVITARE DE PRENUMERATIUNE.

LA

„BISERIC'A si SCOL'A.“

Fóia bisericésca scolastica, literara si economica.

Cu inceputulu a nului 1890 deschidemu abonamentu nou la „Biseric'a si Scól'a.“

Rugàm pre toti domnii abonenti de pana acuma, cari dorescu a avé fói'a nóstra si pe viitoriu, se binevoiésca a tramite la „Tipografi'a diecesana“ pretiulu de prenumeratiune care e:

PENTRU AUSTRO-UNGARI'A:

PE UNU ANU . . . . . 5 fl. — cr.
„ 1/2 „ . . . . . 2 fl. 50 cr.

PENTRU ROMANI'A SI STRAINETATE:

PE UNU ANU . . . . . 14 franci.
„ 1/2 „ . . . . . 7 fr.

Sprijinulu moralu si materialu, de care pana acuma s'a bucuratu fói'a nóstra, ne indreptatiesce a sperá, cà si in viitoriu vom fi imbratisiati de aseminea simpathii calduróse precum si de bunavointi'a nestramutata a On. Publicu cetitoriu.

Redactiunea.

In ajunulu Nascerii Domnului.

Ne sunt binevenite aceste sfinte dile de serbatóre!

Nascerea Domnului s'a inaugurat pre pamentu prin vecinicile cuvinte angeresci: „Marire intru cei de sus lui Ddiu si pre pamentu pace intre ómeni bunavoire.“

„Pacea si bunavoirea intre ómeni“ este ceea ce doresce de veacuri multe biseric'a si neamulu romanescu din aceste pãrti, pentru ca numai prin pace,

numai prin bunavoire intre ómeni se potu desvoltá popórele.

N'am potut avé in trecut in biserica acésta pace, pentru ca nu noi, biseric'a cea viia, — am fost ste-pani preste destinele acestei sfinte si dumnediesci institutiuni.

Am inceput inse astadi, si continuàm a-ne face insine acésta pace si acésta intre ómeni bunavoire prin neobosit'a nóstra lucrare, intru punerea in aplicare a statutului organicu alu bisericeii nóstre autonome. Mergem incet in acésta lucrare a nóstra; pentru ca multe sunt inea in inim'a nóstra ranele infpte de sclavi'a seculara.

Dar mergem inainte!

Si bunu este Ddiu, nadajduim intrensulu, si ne incredem in puterile nóstre; si lucrarea nóstra viitória in biserica intru ridicarea si inaintarea poporului va fi incununata totu de mai multu succesu.

Anulu, ce espira, intocma cá si anii, cari l'au premersu, ne este o noua dovéda, ca inaintàm intru punerea in aplicare a programei celei vecinice a bisericeii lui Christos.

In sinódele celor trei eparchii ale Metropoliei nóstre am vediut in totu locul domnindu in deplina mesura pacea si bunavoirea intre factorii chiamati a lucrá la inaintarea bisericeii si neamului romanescu din aceste pãrti.

Am vediut acésta pace domnind si realisand multe lucruri bune si in celelalte elemente constitutire ale Metropoliei; èr ceea ce am vediut in acésta directiune este o dovéda si unu simvolu viu, ca suntem pre deplin capaci de viétia si de desvoltare.

Vom fi vediut de sigur si in anulu ce espira intre noi si patimi si pecate, pentru ca vii suntem, si omu viu fara gresieli si pecate nu esista; dar unu lucru faptu este, si remane, si anume: sentiulu si tendenti'a de consolidare in biserica si prin biserica se aréta, si se vadesce in sinulu neamului nostru tot in mai mare mesura; si aceste sfinte dile

de serbatóre ne gasescu astadi si de asta data in mai bune conditiuni de viétia si desvoltare.

Vom fi avut de sigur si perderi, pentru ca nimic bunu nu se póte realisá in acésta lume fara perderi si fara jertfa.

Dar in acelasi timpu faptu este, si remane, ca in viétia popóreloru numai o perdere se póte numi adéverata perdere, si anume cand ómenii, cari constituiescu o societate, nu sciú pune umeru la umeru pentru consolidarea si inaintarea intregului, si cand intr'o societate nu esista in mesura deplina semtiulu de lucru si de jertfa pentru binele publicu.

Ne-am deprins, si ne deprindem a lucrá tot mai cu sporiu pre acestu terenu in agrulu celu santu alu Domnului; ér acésta deprindere se generaliséza, si prinde tot mai multe redacini in poporu. Dovéda despre acést'a ne sunt intre altele si alegerile de preoti si invetiatori seversite in decursulu anului trecut in tóte pàrtile Metropoliei.

Dar dilele sfinte de serbatóre sunt si dile de invetiatura.

Ce vom invetiá, si ce se invetiám in aceste sante dile?

„Se-ne iubim unulu pre altulu, precum Domnulu Ceriului iubescé biserica s'a.“

Timpurile sant grele, si multi dintre noi vor fi lipsiti de tóta bucuria, seau dóra chiar si de pana de tóte dilele. Vor fi éراسi altii intre noi, pre cari Ddieu ii-a daruit cu cele de lipsa in mesura, cá se póta ajuta si ei pre altii.

Se nu uitám acesti'a din urma, ca chiar dilele de serbatóre le-a facut Domnulu, cá se fia dile de binefacere, dile in cari toti de o potriua detorintia avem, se alergám cu denariulu nostru in ajutoriulu seracului si celui lipsitu, in ajutoriulu veduvei si orfanilor, in ajutoriulu bisericeii, in ajutoriulu scólei si institutiuniloru nóstre de binefacere.

Vom face, si vom implini dupa potintia toti de o potriua si acésta santa detorintia; dar n'am facut nimicu, daca nu vom privi in serbatórea Nascerii Domnului o serbatóre a indurării, a gratiei dumnediesci, — o serbatóre a iertării peccatorulu omenesci.

Vom fi gresit noi unii altor'a, si ne vor fi gresit si altii noue; ér o intemplantare, seau o slabitune a naturei omenesci este, cá celu in adevaru, seau dóra numai parutu vatematu de altulu se tiena minte si la ocaziune se întórca lovitur'a data.

Nu este crestinescu lucrulu acest'a. Alu crestinatátii simvolu sunt cuvintele Domnului dise catra ce-i ce lu-palmuia si batjocoreau si si-i infipsera ranele pre cruce: „Domne iérta-le ca nu sciú ce facu.“

Acést'a este invetiatur'a si chran'a spirituala, pre carea ni-o da in aceste sfinte dile bisericeii Domnului.

Iubim pre cei ce ne facu noue rele, pentru cá se-ii iertám, si se putem se-ii indreptám, si astfeliu se dovedim faptice crestinatatea nóstra si iubirea nóstra facia de Ddieu.

Din betrani s'a deprins romanulu a petrece aceste sfinte dile in jurulu familie sale, la vét'r'a parintésca, cantand cantári religiose, vorbind cu famili'a s'a despre insemnatatea naserii Domnului, si sfatuindu-o a-se intári in semtiulu ei de pietate.

Acésta ticna si linisce spirituala inaltia pre omu, si lu-edifica in semtiulu seu de pietate; ér gradulu semtiului de pietate constituie la noi puterea bisericeii si tari'a natiunei.

Dorim intregii bisericeii acésta ticna si linisce spirituala, si dicem tuturor fratiloru nostri serbatori fericite!

Seraculu in di de serbatóre.

Se nu mai fia óre mangaiare si bucuria pentru omulu seracu si lipsitu in acésta lume? Se nu mai póta fi si pentru seracu, pentru veduva si orfanu si dile de seraatóre?

Acésta intrebare ni-se impune astadi in faci'a sfintelor serbatori ale Naserii Domnului, si in faci'a seraciei si multeloru greutáti, cu cari lupta astadi bisericeii viaa, poporulu credintiosu.

Lipsitu de chrana, lipsitu de imbracaminte si in multe locuri póte ca si chiar de locuintia, — amara este sórtea seracului totdeun'a, dar nici odata nu semte acésta amaratiune cá chiar in dilele de serbatóre, cand totu omulu semte trebuinti'a, se-se bucare imprejurulu mesei sale, in mijloculu fiilor sei. Se gasescu ómeni buni, cari vinu in astfeliu de momente in ajutoriulu seracului; dar ajutoriulu, carele vine dela astfeliu de ómeni, este trecetoria si de scurta durata. Elu ajuta pentru momentu, ajuta pentru astadi, dar mane i-se trece influinti'a si puterea mangaiatória!

Si seraculu canta si este indreptatita a cautá mangaiare statornica si durabila. Acésta mangaiare o afla seraculu numai in isvorulu celu nesecatu si vecinicu alu mangaiării credintiei religiose. Acea icóna a sfintei Nascetórie, carea n'a lipsit nici odata din cas'a romanului a fost totdeun'a temeli'a si puterea, sufletulu vietii romanului.

Se nu mai aiba acésta sfanta icóna acea putere magica; pre carea o-a avut odinióra asupra casei si vietii romanului?

Puterea evangheliceii si a simvóleloru si virtutiloru ei este vecinica; si faptu istoricu este, ca chiar in timpulu góneloru crestinatátii, crestini in floreau in cele materiale, pentru ca crestinismulu a dat lucrulu valórea moralisatoria in lume, crestinismulu a dat putere infranării, si valóre si pretiu vietii cuvinióse si demne.

In seraci bogatu este Domnulu si in cei slabi e bratiu-i tare; ér acestu adeveru evangelicu ne marturisesce, ca si pentru seracu esista, si póte se esiste mangaiare si bucuria statornica, — cand seraculu si-ridica inim'a si mintea s'a la Ddieu, si cand credinti'a lui religioasa este destul de puternica in i-

nim'a lui; si faptu este, si remane, ca averile si bogatiile lumii acestei'a, ori cât aru fi ele pre alocurea gramadite, — se trecu, si disparu, cand din inim'a celui ce le stepanesce, lipsesce unic'a bogatiia statornica: tari'a credintii si virtutea inimii religiose; si in acela-si timpu faptu este si remane, ca in tot locul, in carele aflamu acésta neperitória bogatia spirituala, — se aduna totdeun'a aceea ce ne trebuiesce pentru sustienerea si desvoltarea vietii nós-tre pamentesci.

Cu multe soiuri de ochi se privescu ómenii si faptele loru, cu multe preocupatiuni se judeca ómenii si faptele loru, De aci provine deosebirea, ce o vedem ca o face lumea intre ómeni.

Biseric'a lui Christos vede numai cu unu singuru ochiu. Biseric'a vede in toti de o potriua numai pre creatur'a si fiulu lui Ddieu. Biseric'a este lipsita de ori ce preocupatiune in judecat'a ei, pentru ca dreptatea Domnului este drépta.

Inaintea acestei judecati si ingrijiri a lui Ddieu sta seraculu de o potriua cu bogatulu. Si prin acésta dreptate dumnedieésca, — bogatulu din evangelia, dupa ce i-a rodit tiarinile, pentru ca a gandit la desfranare, este dat peritiunii; ér Iov, pentru ca in durerile sale a binecventat pre Ddieu, este inaltiat de Domnulu si ridicat pentru tari'a credintiei lui.

Éta dara ça esista si pentru seracu si pentru celu lipsitu mangaiare si bucuriia, cand in inim'a lui este destul de puternica tari'a credintiei.

La acésta bogatia spirituala, la acestu isvoru vecinicu alu tuturor bunatátiloru lumii acestei'a aviséza biseric'a in aceste sfinte dile pre seracii poporului seu.

In acelasi timpu inse face atentu acést'a dumnedieésca institutiune si pre celu bogatu, cá se fie cu privire la lacremile si durerile seracului, — se-i tramita ajutoriu si alinare si acestui'a din rodurile, cu cari l'a binecventat Ddieu pre densulu.

Nu este seracu, nu este lipsitu omulu, carele pórtá pre Ddieu in inim'a s'a. Nu este seracu, nu este lipsitu poporulu, care scie se-si insusiésca acést'a bogatiia spirituala, si éراسi nu esista bogatia in lume, carea se nu péra, daca celu ce o stepanesce nu posede in inim'a s'a bogati'a spirituala, ce i-o dá credint'i'a religioasa.

Meditatiuni la „Nascerea Domnului.“

„Éta vestescu voue bucurie mare, care va fi la tot poporulu; cá s'a nascutu voue astadi mantuitoriu, carele este Christos Domnulu (Luc'a II. 10. 11.)

Judecati omulu din tóte punctele de vedere, si-lu ve-ti socoti de capulu de opera, cu care s'a incoronatu sirulu creaturiloru divine! Pentru ca in elu se intrunescu parti divine si terestre, spiritu si materie, lumina si intunerecu. In elu se cuprinde principiulu care-lu inaltia la Ddieu, facetoriulu seu; in omu e plantatu boldulu firescu de a cunósce si iubi

binele moralu, a distinge onestulu de neonestu, virtutea de pecatu.

Pe langa aceea dara, cá materi'a, ce forméza in omu pártile terestre, este zidita amesuratu destinatiunei, de a poté glorificá pe Creatoru, omulu fú daruitu cá fiantia genuina cu spiritu, in carele se cuprinde tipulu si asemenarea lui Ddieu, a creatoriului seu.

Cá atare fiantia perfecta, inzestrata cu bogate calitati distinctive, este omulu dotatu cu vointia libera, in urm'a carei'a se dedica spre implinirea faptelor bune. Dar dupa natur'a s'a fiindu omulu aplicatu si spre bine si spre reu, — a abusatu de bunatatea lui Dumnedieu, a calcatu voi'a stapanului seu si a pecatuitu, prin ce a degeneratu desbracandu-si caracteristic'a s'a marétiá; elu se despoia de nímbulu consciintiei de sine, cá-ci mintea, calitatea cea mai distinsa, care-lu ridicá domnu preste universu, se intunecá; elu remase jocu in mán'a sortii, se facú adevveratu servilu instinctului seu, cá-ci ceea ce érá divinu in elu, prin pecatu s'a intunecatu; má in urm'a liberei sale vointie, degenerandu, devine pentru sine si pentru omenime unu monstru adevveratu.

Tot aceea ce in natura érá destinatu de dreptu pentru omu, érá calcatu in picioare fara de crutiare.

In acelea vechi timpuri, la sufletu si nemurierea lui nime n'a cugetatu, cercandu mantuire.

Acést'a o justifica imprejurarea: cá puternicii dilei tieneau pe servii loru, gladiatorii, in amfiteatre cá cu sangele loru ce curgea siróie, sfasiati in lupta eu fierele flamende, se se delecteze dimpreuna cu cei liberi. O! trista distragere. Sclavulu numai in somnu, cand visá de libertate, o simtia acést'a; altcum libertatea adevverata in mormentu numai o aflá. Elu se nascea numai cá se géma sub lantiuri de sclavia infiorátore. Barbatulu avea dreptu se-si venda muerea, pruncii si servii sei dupa placu, ma se-i si ucida; pentru cá religiunea antica nu recunoscea in fie-care omu chipulu si asemenarea lui Ddieu, cá toti sunt fii acelui parinte, cá toti sunt egali, asemenea indreptatiti dupa ordinulu divinu, celu seracu, cá celu avutu, celu slabu, cá celu puternicu.

In acestu caosu alu vietii omenesci, nu-i de miratu deci, déca in nemultiamirea ce devenise generala, omenimea si-cautá salvarea, venindu despre ceriuri. Dupa acésta stare deplorabila, vediu omenimea, cá pre pamentu absolutu numai exista midilocu de mantuire; animile tuturor erau indreptate se-se emancipeze de acésta coruptiune si intunerecu adencu.

Si a trebuitu, cá aceste suspine de dureri profunde, se strebata prin limitele feerice pana la ceriu de unde tatalu creatoru, parintele misericordiei, trimise din isvorulu seu vindecatoriu balsamulu, ce avea se vindece animile sangerande.

Nainte deci cu 1889 de ani se nascú din preacurat'a vergura Mari'a salvatoriulu omenimei, Isusu

Christosu, in Vitleemulu Iudeii, si acest'a erá fiulu lui Dumnedieu.

Cu venirea Mantuitoriului norulu celu greu, ce planá d'asupra omenimei disparù.

Sórele divinu reversà razele sale binefacetóre preste universu, si nóptea cea intunecósa, facù locu dilei celei strelucite.

Prin venirea Mantuitoriului pacea si liniscea pre pamentu se restabilí; elu streformà viéti'a omenésca pe deplinu; ca unu atot puternicu rupse jugulu intunerecului-pecatului, delaturà velulu celu negru alu ignorantiei, rehabilità in omu consciinti'a de sine, care prin pecatu erá absorbità; areta apoi omului directiunea pe care avea se urmeze catra realizarea scopului sublimu, pentru care s'a destinatu; i preserà calea cu florile virtutiloru de bunu odoru, din care alegèndu-si in bnchete sè se póta face domnu de imperati'a ceriului, patri'a originala.

Dar de vreme ce coruptiunea omenimei erá la nivou, pecatulu cu urmàrile lui distrugetóre s'au intinsu preste intregu genulu umanu, — Mantuitoriulu insusi a trebuitu se se aduca pre sine jertfa adegata stricatiunei morale a omenimei.

Batjocuri amare, chinuri infioratóre, bataile sangeróse, sangele versat pre cruce, petrecerea in mormènt cu mortii vécuriloru, si invierea cea de a trei'a di au fostu pecetile, prin cari Mantuitoriulu lumei si-a sigilatu invetiatur'a s'a.

In urm'a acestor'a, in anim'a ómeniloru se inlocuescu simtieminte, sperantie de fericire, pentru viitoriu.

Dar de unde óre acestu presentimentu, aceste sperantie de fericire, déca nu cooperéza in omu in-su-si Ddieulu mantuirei nóstre, in sufletulu nostru, misteriosu, dandu-ne indreptariu spre a cunósce si face binele. Muntii si vâile, dealurile si campiile estinse, acoperite cu miliardele de erburi si floricele, ce imbraca pamentulu intrunu velu pomposu, nu sunt óre eflusulu gratiei divine? Acésta gratia este deci, care tórna balsamu fericitoriu si in sufletulu nostru, purtandu-ne grige chiar si in somnulu celu profundu prin angerulu pazitoriu.

De aici inainte legatur'a, ce erá intre creatoru si faptura, intre parinte si fiu se renoiesce, cà-ci Christosu Mantuitoriulu a datu omenimei noua religiune.

Religiunea crestina este care ni-a luminatu nóue mintea, si ni-a inaltiatu anim'a la Ddieu; ea ne consoléza in rugaminte pie catra Ddieu; ni face mai placuta acést'a viétia efemera prin grati'a inspirata asupra nóstra, incepèndu dela intrarea in lume, pana ce sufletulu parasindu-si tieren'a trecetóre se reunesece cu Ddieu.

In biserica, institutiunea divinului mantuitoriu, focariulu, unde se propaga religiunea crestina, — suntemu primiti cu bratie de mama; ea ne petrece in tóte actele vietii nóstre, prin santele sale sacramente, pana la mormèntu.

Religiunea crestina si-are de basa: credintl'a, speranti'a si amórea; menitiunea-i este gloricarea parintelui cerescu, pe intregu rotogolulu pamentului. Triumfulu ei este salvarea omenimei de coruptiune; ér' propagand'a-i este libertate, egalitate si fratiatate; acestea suntu acelea principii vecinice, cari facu ca toti pamèntenii se fie o familie. Egoismulu, invidi'a, orgoliulu, fatiari'a, minciun'a suntu formalu combatute cá principalele isvóre ale reului, ce ne impedece in calea destinatiunei nóstre.

Religiunea crestina este per absolutum perfecta si divinitatea ei eclatantu probata, pentru cà judecându de dupa mijlócele, cu care s'a propagatu in decursu de seclii, ea a devenitu, pentru omenime obiectu de convingere. Insisi apostolii, cari au fostu cei dintai propagatori nu au fostu filosofi, nici cev'a ómeni invetiati; ci cei mai multi dintre ei au fostu pescari si din clas'a ómeniloru mai de josu. Armele lor deci n'au fostu decât cuventulu adevérlui. Dar prin insasi convingerea lor inspirandu érasu numai convingere, ei s'au adusu pre sine jertfa dupa esemplulu domnului lor; in chipulu acést'a sigilandu-si invetiaturile convingerei prin insusi esemplulu lor: vedemu in seclii primitivi pre crestini supunèndu-si de buna voia grumazulu la cumplitele torturi ale imperatiloru pagâni, pentru numele lui Christosu.

Martiriulu pentru crestini erá la ordinea dilei.

Fiindu-le interdusa coadunarea lor in locurile publice, pentru tienerea cultului divinu, ei intrau prin catacombe si prin crepaturile pamentului; mergeau pe la mormintele martiloru si in locuri ascunse, cá se-si faca detorinti'a catra Dumnedieu.

Cu bucurie aflam acum'a inse, cà unu velu luminosu acopere asele timpuri de trista memorie si de teróre pentru crestinismu; cà-ci libertatea consciintiei religióse sub scutul imperatoriloru crestini, prin lege s'a inauguratu.

O! de amu recugetá noi in diu'a de adi asupr'a tuturoru momentelor, ce causara atâtea suferintie protoparintiloru nostri crestini din timpii primitivi, — si facèndu o mica comparare cu presintele gloriosu, cu lacrimi pe obrazu amu trebui se binecuvèntàm memori'a lor; éra cautandu la necredinciosii nostri contimpurani, cari de multe ori, fara a fi supusi la persecutiuni si lupte fatigióse, — pentru mârsiave interese, sunt in stare a-si vinde si sufletulu de l'aru puté, ér convingerea religiósa li sbóra pe aripe de ventu, — am trebui se le dicem cu cuvintele Domnului: „Dómne iérta-le ca nu sciù ce facu.

Incheiu cu aceea, cà fiindu acum timpul su-premu, ca tot crestinulu, dar mai vertosu romanulu ortodoxu, purtându pe frunte-i semnulu invingerii stribuniloru sei asupr'a atâtoru viscitudini, prin cari a trecutu religiunea nóstra genuina sè se arete demnu de bucuri'a, ce in diu'a de adi ni-o vestesece sânta

evangelie, dicându : „Iata vestescu voue bucurie mare, care va fi la tot poporul ; că s'a nascutu voue astadi mantuatoriu, carele este Christosu, Domnulu“

Acésta demnitate inse are se fie efluxulu unei vietii pióse. Viétia pia duce acel'a, care crede in Ddieu, lu-iubesce si speréza in elu. Celu ce intrunesece aceste calitati, acel'a pórtá pre Mantuatoriulu Christosu in inim'a s'a ; éra unu astfelu de crestinu, se nisuesce a-i urmá prin faptele bune catra Ddieu si deaprópele.

Faptele nóstre in complexu dara, suntu mesur'a prin care se 'potentiéza bucuri'a nóstra adusa de Nascerea Domnului, in diu'a de adi. Amin.

Cladov'a. la Nascerea Domnului in 1889.

Nicolau Crismariu,
preotu rom. ortodoxu.

Fondulu religionariu gr. or. alu Bucovinei,
substratulu, formarea, desvoltarea. administrarea
si starea lui de facia.

(Continuare.)

Mosiile manastirii erau :

1. Petreutiulu, pe care sta si manastirea. Vr'unu uricu originalu, prin care se-si demustre dreptulu seu de proprietate, manastirea nu aveá, ci numai nescce documente de delimitare. Unulu dintr'aceste datat din 16 Septemvre 7270/1761 are forma de raportu, care lu fac comisarii Calistratu archimandritu din Suceava si ispravniculu George biv siatrariu, catra Domnulu (pe atunci Ioanu Teodoru Calmesu), rectificand hotarele Petreutiulu in urm'a usurparii unoru parti de catra manastirea Dragomirnei. Alu doilea documentu este dat de Domnulu Grigore Alexandru Ghic'a din 15 Iuniu 1765. Prin acesta se restatorese vechile hotare ale mosiei Petreutiulu in urm'a incalcariloru nedrepte facute de capitanulu Radulu, proprietariulu mosiei invecinate Dermanescii. Amendoua documentele aceste sunt alaturate protocolulu imperatese sub Nr. 40. Pumnulu, se vede că necunoscendu-le cuprinsulu, la pag. 83 tiene, că sub Nr. 40 ar fi numai unu document si anume donationalu, caruia i da dat'a din 27 Iuliu 1456, prin care Stefanu celu mare ar fi daruiud manastirii mosiile Petreutiulu si Mihovenii. Lucruri, despre cari dupa cum s'au vediut, in aceste doua documente nu se afla nici urma.

2. Mihovenii (sau si Mivovenii). Nici pe acésta proprietate nu aveá manastirea alt documentu, decât numai un chrisovu de intarire dela Mihaiu Cehanu Racovitia Voda din 7 Septemvre 7265/1756. (Si documentulu acesta este alaturat protocolulu imperatese sub Nr. 40.)

Dupa marturisirea preutulu Grigore, manastirea Petreutiulu au avut si alte mosii. Aceste inse se fia fost ajunsu in stapenirea Putnei, pentru aceea si a-

veau calugeritiile prepusu, cumcà la Putn'a s'ar fi aflat tóte uricele Petreutiulu si manastirea acésta nu le da inapoi, pentru ca nu cum-va cu acele se aiba a intoarce si mosiile, cari le stapenia cu nedreptulu. Cari sa fia fost inse acele mosii, nu sciá se spuna nici preutulu Grigore si nici vr'o calugeritia.

§. 10.

VII. Manastirea Ilisescii.

Ca reprezentantu alu manastirii Ilisiescii s'au infatisiat inaintea comisuniu ieromonachulu Sav'a, vechilulu si fostulu egumenu alu aceleea-si manastiri imputernicitu atât de egumenulu de atunci Meletie, cât si de episcopulu Radautiulu Dosofteiu. Intrebatu, cine este ctitorulu manastirii, ieromonachulu Sav'a spune, cumcà mazilulu Ionasicu Isacesculu cu soti'a sa Alexandr'a, anulu zidirii inse nu-lu arata. Dupa siematismulu diecesanu, manastirea Ilisescii este zidita in anulu 1714.¹⁾ Ca mosii, cari le stapenesce manastirea, numesce el :

1. $\frac{1}{4}$ din satulu Ilisiescii, unde sta si manastirea ;
2. Sasciorii, satu intre Ilisiesci, Stroesci si Balacean'a cumperat dela manastirea Moldovitia de catra ctitorulu ;
3. Balacean'a ;
4. Iacobescii, jumetatea de jos ;
5. preste cordonu aveá manastirea jumetate din satulu Orasiennii.

Unu uricu deadreptulu dela fundatoriulu nu esistá, căci dupa marturisirea lui Sav'a, precum si dupa uricele produse, boeriulu Isacesculu muri de mórte rapede, inainte de ce apucase a-si face testamentulu. Calugerulu Sav'a inse aretà comisuniu unu chrisovu de confirmare dat de Grigore Ghic'a Voda in 14 Maiu 7245/1737, in care se zice, cumcà, infatisiandu-se inaintea Domnului boerii Vasile (Isacesculu) Postelniculu si George (Isacesculu) Medelniceriulu, nepotii dela fata ai Medelniceriulu repaosatu Ionasicu Isacesculu, au marturisit amendoi, că le este pe deplinu cunoscutu, cumcà mosiulu loru au daruit manastirii fundate de dinsulu $\frac{3}{4}$ din satulu Ilisiescii, apoi Sasciorii, Balacean'a, jumetate de Iacobesci, a patr'a parte din satulu Parhautiu si $\frac{5}{8}$ din satulu Orasiennii in tienutulu Hirteului. Se mai zice, cumcà acesti nepoti ai ctitoriulu, sciind vointi'a repausatulu seu mosiu, au fost facut ei dela densii manastirii o scrisóre de daruire. Pe temeulu acestoru imprejurari, numitulu Domnu Grigore Ghic'a prin uriculu de susu, intaresce dreptulu de proprietate asupra mosiloru enumerate (la protocolulu imper. sub. Nr. 42). Se vede inse din cele dise, cumcà manastirea Ilisescii

¹⁾ Pumnulu pag. 126 sustiene, că anulu intemeiaru ar fi 1737. Pe ce uricu se razima nu o spune nici el, nici Siematismulu.

pe timpul comisionarii nu mai stapeniá a patr'a parte din Parhautiu, Caus'a pentru ce, nu se arata. Pumnulu si aici ia uriculu de intarire ca uricu de donatiune si se pare, cumcá dupa dat'a acestuia, pune si anulu zidirii.

§. 11.

VIII. Manastirea Voronetiulu.

Dela manastirea Voronetiulu se infatiseá inaintea comisariilor egumenulu Macarie, carele in 28 Decemvre 1781 depuse urmatóarele: „Manastirea Voronetiulu e intemeiata de Stefanu Voda (celu mare) carele au ziditu si manastirile Putn'a si Sántu-Ilie. Acést'a o arata si inscriptiunea de deasupra usiei bisericii.“

Anulu zidirii egumenulu nu-lu spune, dara elu aretatulu in inscriptiunea dela usia, cá este 1488.²⁾

Inainte de ce au existatu manastirea, petreceá in locurile acele sahastrulu Davidu, carele in schima primí numele Daniilu. Acest'a dupa nenorocit'a batalie dela Resboeni l'au imbarbatatu pre Stefanu celu mare, ca se nu se descurajeze de perderea suferita, ci avënd sperantia in Dumnedieu, se se lupte cu inima si mai departe in contr'a Turciloru si dupe ce îi va invinge, intru multiemire se zidésca aici o manastire. Eta ce insémna anume in privinti'a acésta Ioanu Neculcea in chronic'a s'a ed. Cogaln. Tom. II. pag. 180. 4: „Stefanu Voda celu bnu, batendu-lu Turcii la Resboeni, au mersu se intre in cetatea Neamtului; si fiind muma-s'a in cetate, nu l'au lasatu se intre si i-au dis cá: paserea in cuibulu seu piere. Ci, se se duca in susu, se strenga óste, cá isbând'a va fi a lui; si asia pe cuvëntulu máne-s'a, s'au dusu in susu si au strinsu óste.

„Éra imperatulu turcescu au venitu cu tóta puterea lui la cetatea Némtiului . . . . .

„Éra Stefanu Voda, mergënd dele cetatea Némtiului in susu pre Moldov'a, au mersu pe la Voronetiulu unde traiá unu parinte sahastru, pre anume Daniilu, si batënd Stefanu Voda in usi'a sahastrului se-i descuie, au respunsu sahastrulu se ascepte Stefanu

²⁾ Inscriptiunea acést'a slavica in trad. rom. suna: „Io Stefanu Voevodu din indurarea lui Dumnedieu domnu alu tierii Moldovei, fiulu lui Bogdanu Voda, am inceputu a zidi acésta casa a lui Dumnedieu in manastirea Voronetiulu in numele sántului si laudatului mare martiru si invingetoriu alu parintelui George in anulu 6996 (1488) in lun'a Maiu 26 luni dupa pogorirea s. spiretu si o am gatitu in acela-si anu in lun'a Septemvre 14.“ Aceeasi o arata si dóue clopote mari cu inscriptiunea: Stefanu Voevodu din indurarea lui Dumnedieu domnu alu tierii Moldovei, au datu se tórne acestu clopotu in anulu 6996 (1488 in lun'a Maiu 5.“ — Pumnulu si la manastirea acést'a pune falsu anulu intemeiării adeca 1480 si arata arbitrariu si motivulu, care se-lu fie determinatu pre Stefanu de a zidi acésta manastire.

Voda pana si-a ispraví rug'a; si dupa ce si-au ispravitu sahastrulu rug'a, l'au chiebatu in chilie pre Stefanu Voda, si s'au ispoveditu Stefanu Voda la dînsultr; si au intrebatu Stefanu Voda pre sahastru: ce va mai face, cá nu póte se se mai bata cu Turcii. Inchina-va tiar'a la Turci, au ba? Éra sahastrulu au disu, se nu o inchine, cá resboiulu este a lui, numai dupa ce v'a isbândí, se faca o manastire acolo in numele sántului Georgie, se fie hramulu bisericii.

Deci au si purcesu Stefanu Voda in susu, pe la Cernautiu si pre la Hotinu si au strinsu óste feliu de feliu de ómeni si au purcesu in giosu. Éra Turcii intielegënd cá va se vie Stefanu Voda cu óste in giosu, au lasatu si ei cetatea Neamtului de a o mai bate, si au inceputu a fugire spre Dunare; éra Stefanu Voda, au inceputu ai gonire in urma si a-i batre pana i-au trecutu de Dunare. Si intorcëndu-se inapoi Stefanu Voda, s'au apucatu de au facutu manastirea Voronetiulu, si au pusu hramulu bisericii sfántulu Georgie.“

In pronaesulu bisericii, dela intrare in partea drépta, se afla morméntulu lui Daniilu, éra pe lespedea ce-lu acopere, stau in limb'a slavica cuvintele: „Acest'a e morméntulu parintelui nostru Davidu alu schimnicului Daniilu.“ Pe paretele din a fara langa intrare e zugravitu si chipulu lui.

In privinti'a proprietátilor marturisesce egumenulu, cumcá manastirea stapénesce:

1. Satulu Stulpicani, cumperatu de Stefanu Voda celu mare dela Siandru Gardu cu 160 de lei tataresci si daruit manastirii Voronetiulu. Cá datu al chrisovului de daruire (Nr. prot. 44) in traducerea nemtiésca figureaza anul 7906/1398. Dara in anulu dela Christosu 1398 áncá nu esistá Stefanu Voda si cu atât mai putinu au putut esista manastirea Voronetiulu. Afara de aceea anulu dela zidirea lumii 7906 este anulu dela Christosu 2398, din care se arata chiar, cumcá este falsu. Se vede asiadara, cá traducetoriulu au cetit reu datulu originalului slavu, carele in urm'a vechimii insemnate póte sa fla fost cam stricat. Daruirea inse de buna sama va fi urmat câti-va ani dupa zidirea manastirii, cáci in uricu vorbesce Stefanu de calugeri si de egumenua manastirii Iferimu.

Teritoriulu satulu acestuia se intindeá dupa dis'a egumenului si peste cordonu, unde pe'ncetulu se urdisera doua sate, Hold'a si Crucea (Cruci?).

2. Bucurescii sat, astadi Capucodului pe ap'a Moldovei, cumperat de Bogdanu Voda fiulu lui Stefanu celu mare, dela Luc'a Iliiesculu nepotulu lui Corlatu, cu 300 de lei tataresci si daruit manastirii Voronetiulu cu chri-

sovulu din 21 Decemvre 7023/1510 (la prot. imp. sub Nr. 46).³⁾

3. Dragoescii, satu daruit de copii lui Dragoiu, calugerulu Teodosie si sora-sa Odochia sotiea lui Stanciulu Aurariu. Daruirea este intarita de Alexandru Voda (Lapusineanulu) prin chrisovulu din 5 Aprile 7066/1558.⁴⁾

4. Lucacescii mosie dincóee si Botescii dincolo de cordonu, daruite de acelasi calugeru Teodosie si sor'a-sa Odochi'a. Daruirea acestoru mosii, precum si a Bucuresiloru (Capucodrului), se intaresce de catra Petru Voda (Schiopulu) cu chrisovulu dat in Iasi la 16 Iuliu 7083/1575 (la Prot. imp. sub Nr. 48). Este de observat, că atât in uriculu acest'a, cât si in alu lui Alexandru Voda Lapusineanulu, cu care intaresce daruirea Dragoescilor, numindu-se s. marele martiru George ca patronu alu manastirii, se mai adauge, că in acea manastire zac si osemintele vechiului santu Daniilu, sub care nu este de intielesu altulu, decât sahastrulu Daniilu, care l-au imbarbatat pre Stefanu celu mare la lupta in contra Turciloru.

5. Muntii: Mestecanisiu, Petrisiu si Muncelulu dela Straja in tienutul Câmpulungului, capetati in schimbu dela Mari'a sotiea lui George Cananeu pentru satulu Vladenii de preste cordonu in tinutul Botosieniloru. (Uriculu de schimbu la Prot. imp. sub Nr. 49).

6. O preluca (poiana) la obirsiea Homorului (unde isvoresce Homorulu), luata de Stefanu Voda celu mare in schimbu dela manastirea Homorului pentru mosiea Glodenii de preste cordonu si daruita Voronetiului. Datulu chrisovului (Prot. imp. sub Nr. 51) in traducerea nemtiésca este inseeronatu, dicendu-se adeca 26 Noemvre 6908 dela facerea lumii, cœa ar fi 1400 dupa Christosu. Pe atunci inse nu au domnit Stefanu Voda celu mare si nici manastirea Voronetiului n'au existat. Se pare deci că va fi anulu 6998/1489.

³⁾ Pumnul in „Privire rapede“ la pag. 101 zice, cumca satulu Capucodrului (mai nainte Bucuresci) este daruit de Petru VI. Raresiu la 21 Octomvre 1544 si se provóca la uriculu sub Nr. 46 al lui Bogdanu Voda fiulu lui Stefanu celu mare cu datulu din 21 Decemvre 7023 1514 in care se zice respicat, ca acest domnu au cumparat acœsta mosie au daruit-o Voronetiului. De unu Petru Voda nici vorba. Dara egumenulu Macarie intru nesciinti'a sa da la Protocolu, cumcã mosii'a ar fi cumperat o si daruit o Petru Voda, dara nu spune care. Se vede deci, că e Raresiu si i-au pus si anulu dupa cum i s'au parut mai potrivit.

⁴⁾ Pumnulu pune falsu anulu uricului 1557 in locu de 1558 si zice, cumcã satulu acesta ar fi daruit de Mari'a Vasilic'a. Numele acesta in uricu nu provine nici decum, ci numai Vasute'a dara acœsta nu e daruitóri'a, ci buna daruitoriloru, a calugerului Teodosie si a Odochiei Aurariu, cari se numesce in uricu nepotii ei.

Afara de aceste mai stapeniã pe atunci manastirea ânca si unele mosii situate preste cordonu in Moldov'a, asia: Bainti'a, in tinutul Dorohoiului, dela Petru Voda (Raresiu) data la anulu 7054/1546; Ghisdit'a⁵⁾ data de Grigorcea, Vornicu de tiara de susu, precum se vede din chrisovulu lui Ieremi'a Movila din 17 Decemvre 7108/1599; in urma Siuhlintii in tienutul Sorocei, in daru dela misulu fratiloru, George episcopu al Radautiului (mai tardiu metropol.) si Ieremi'a Movila Vornicu mare (mai tardiu Domn), intarit de Petru Voda (Schiopulu) la 14 Decemvre 7094/1585. Pe langa aceste ânca si câte-va pogóne de via.

Unele dintre mosiile, ce le mai avuse manastirea in Moldov'a, le pierduse inca de mai nainte in procese cu boerii de dincolo. Tot pentru de acele, pe timpulu comisionarii erã incurcata in procesu cu manastirea Putn'a.

Dupre „Candel'a.“

(Va urmã.)

D i v e r s e .

* **Chirotoniri.** Dilele trecute s'au chirotonitu prin Pré Santii'a S'a, parintele Episcopu alu Aradului urmatorii clerici absoluti, si anume: Virgilu Urstu Negru pentru parochi'a vacanta din Igrisiu, in protopresviteratul Banat-Comlosiului, Demetriu Muscanu pentru parochi'a vacanta din Nadabu, protopresviteratul Chisineului, si Teodor Pinter pentru parochi'a vacanta din Curticiu, de asemenea in protopresviteratul Chisineului.

Felicitãm pre nouii impreuna slujitori ai altariului Domnului, si le dorim, că Ddiu se le ajute se pœta servf cu credintia si cu celu mai bunu succesu bisericei si poporului, incredintiatu ingrijirei loru spirituale!

* **Actu de caritate crestinesca.** Damele romane din Lipov'a, precum ne scrie corespondentulu nostru de acolo, s'au intrunitu dilele trecute intr'o conferintia, si au luat hotarirea, că se adune oferte benevole spre a veni in ajutoriu prunciloru seraci cu haine si incaltie-minte la serbatorile Nascerii Domnului.

Felicitãm pre damele romane din Lipov'a pentru acœst'a frumósa intreprindire, si le dorimu celu mai bunu succesu!

* **Alumneulu romanu din Temisióra.** Magistratul orasienescu din Temisióra a intimatu in 2 Ian. m. on dn. M. Dreghiciu, presedintele „Alumneului romanu nationalu din Timisióra“ armatórea hotarire a ministeriului de interne:

Ordinatiunea inaltului ministeriu de interne din 29 Noemvre 1889 nr. 51.768, prin care acest'a iè la cunosciintia hotarirea adunarii straordinare a Alumneului romanu nationalu din 9 Augustu 1888, si care hotarire nu este contrara statutului existent, că „Alumneulu“ se declara de institutu confessionalu si ca atare, sustienendu-se fara

⁵⁾ La Pumnulu pag. 101 falsu Podita.

schimbare scopulu seu si tóta averea sa, se da in seama consistoriului gr. or. romanu din Aradu, — Ti se comunica extractivul spre scire. Timisióra, in 27 Decemvre 1889. L. S. Ianáthi m. p. viceexpeditoru. „Lumin.“

* **Producerea sfectei de zachar in tienu-ulu Versietiuului si alu Bisericeii-albe.** Confratii nostri dela „Fóia diecesana“ din Caransebesiu au publicat sub titlulu acest'a unu articlu, carele are de obiectu, ca óre se priméscá economii nostrii din pãrtile Versietiuului si Bisericeii-albe ofertulu facutu de agentii unui consortiu, care ar fi gat'a a infintiá in Versietiu o fabricá de zacharu, daca economii s'aru deobligá a produce fabricei pre langa unu pretiu statoritu o cuantitate anumita de sfecte. Desi autoriulu articolului din „Fóia diecesana“ este fórté precautu in calcululu ce-lu face si dupa o socóta amenuntita asupr'a speseloru de productiune, si a venitului, pre carele lu-potu avé economii din acésta întreprindere adaoge: „ca facia cu acésta întreprindere nóua se nu fim pré optimisti, si se nu primim ori ce conditiune pusa de fabricantu“: totusi spre a veni in ajutoriu economiloru din cestiune in acésta afacere, amintim aici urmatórele :

In pãrtile Brasiovului s'a zidit o astfelu de fabricá si s'au angajat economii a produce si a liferá fabricei cuantitatea de sfecte cu 80 de cruceri maj'a metrica; dar întreprinderea pentru economi nu a fost din cele succese, de-órece spelele de productiune s'au urcat mult mai susu, decât cum le-au potut calculá densii la inceputu, si anume s'au urcat spelele de productiune, precum ni se spune, de jugeru pana la 100 fl. v. a.

De aceea economii, cari voiescu se între in acésta afacere se calculeze bine, si daca voru se afe detaiuri din esperintia, se întrebe pre unii economi practici din pãrtile Brasiovului, cari au esperintia in acestu ramu de economia, si anume: pre parintele Ioanu Maximilianu, parochu in Stupini. langa Brasiovu si pre invetiatoriu Georgiu Proc'a din Resnovu, in comitatulu Brasiovului, dela cari voru poté aflá date, cascigate pre bas'a esperintiei facute in acele pãrti cu acestu soi de inrtreprindere, — cá astfelu in întreprinderi noue economice se nu se angajeze nimenea mai nainte de a avé destule date, cascigate din esperiintia.

* **In San-Nicolaulu-mare** scolarii romani gr. or. vor dá in 7 Ianuariu nou o representatiune petrecuta de cantece, in favórea adjustarii de nou edificatelu scóle romane gr. or. din locu. Dupa finire, petrecere, joc.

* **Arborele luminos.** Intre arborii remarcabili se póte numera si asia numitulu arboru luminos, care se gasece in Indii, cam 12 mile spre nordu dela Tuscarora. Iualtimea acestui arbore este dela 1½—2 metrii si trunchiulu seu la basa dela 60—70 centimetri grosime. Frundiele sunt in unele timpuri ale anului atát de luminoase, incát se zarescu nóptea dela distantie departate, ear in apropierea arborelui este asia de intensiva. incát se póte chiar citi. Frundiele sunt tare dese si sémana la forma

si colóre frundielloru de dafinu. Proprietatea luminosa este fara indoéla de caracteru parisiticu si consista dintr'unu felu de substantia gnmósa, care fiindu frecata cu mana. se ia si imparte si mânei lumina fosforica, pe când de pe fóie dispáre. Indieni au mari superstitiuni despre acestu arbore, nu se apropie chiar diua, si ilu numescu „arborele siscaritu.“

Concursu.

Cu privire la întregirea postulu vacant invetiatorescu la scóla confs. gr. or. rom. din comn'a Ciacov'a, protop. Timisiór'a se escrie concursu cu terminu pâna la 9 Ianuariu a. c. st. v.

Emolomentele apartinetóre acestui postu sunt:

1. Salariu ficsatu 500. fl. v. a. 2. Pentru lemne de unde are si scóla a se încálzi 50 fl. v. a. 3. Pentru scripturistica anualu. 6 fl. v. a. 4. Pentru purtarea notariatulu la comitetulu scolaru 20 fl. v. a. — la olalta 576 fl. v. a. — 5. La inmormentari unde se invitá invetiatoriu câté 50 cr. 6. 2¾ jugere pamentu aratoriu, cuartiru liberu cu gradina de legumi.

Doritorii de a ocupá acestu postu bine inziestrafu au se fie provezuti cu testimoniu de cualificatiune si din limb'a magiara si cea germaná, eventualu si cu alte atestatare precum despre absolvarea preparandiei, de praxa, etc. si celu putienu a avé cunostintia despre art'a de music'a vocala, aretânduse comitetulu scolaru gr. or. rom. din Ciacov'a comitatulu Timisiu celu putienu cu 3 zile înainte de terminulu susu defiptu, avéndu a se presentá si in persóna in vre-o Dumineca ori serbatóre in sft'a biserica a si aretá desteritatea in cantu si tipicu. Iara cu cualificatiune de mijlocu si testimoniu numai pentru satu nu se voru luá in consideratiune.

Din siedinti'a ordinara a comitetulu scol. gr. or. rom. tienuta la 7/19. Decemvre 1889.

Nicolau Uzunu, m. p.
presiedinte.

In contielegere cu ven. consistoriu alu Timisiorii.

—□—

Prin alegerea invetiatoriu dela cl. I. la cl. II. devenindu in vacantia postulu invetiatorescu a cl. I. din Valcaniu, inspectoratulu B.-Comlosiului, prin acésta se escrie concursu cu terminu de alegere pe 31. Decemvre a. c.

Emolumentele: 200 fl. bani gata, 40 chible grau, 10 fl. pentru scripturistica, 12 fl. 50 cr. pentru conferintie déca va participá, 1½ lanti pamenu aratoriu, paie cât va cere trebuintia apoi cortelu cu 2 chilii si gradina.

Dela reflectanti se pretinde se produca: testimoniu preparandialu, de cualificatiune si din limb'a maghiara, precum a se si presentá in vre-o Dumineca in s. biserica din Valcaniu.

Recursele au a se adresá — pana in 28 Decemvre a. c. M. On. Domnu protopresviteru si inspectoru scolaru Paulu Miulescu in Nagy-Komlos.

Valcaniu, 12. Noemvre 1889.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: P. MIULESCU, m. p. protop. si inspectoru scolaru.

—□—